

Кривенок Ю.С.

Прагмалінгвістичні маркери стилістичної тональності та атмосфери авторської передмови

Кривенок Юлія Сергіївна, асистент кафедри англійської філології
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ, Україна

Анотація: Стаття присвячена аналізу стилістичної тональності та атмосфери авторської передмови, які свідчать про налаштованість автора на певний тип відносин з читачем – співпрацю чи конфронтацію. Доведено, що в авторській передмові тональність вербалізується за допомогою низки лексико-стилістичних засобів, а саме: емоційно забарвлених лексичних одиниць, демінутивів, лексичних маркерів вагання, непевності, оцінювального ставлення, суб'єктивного твердження.

Ключові слова: авторська передмова, атмосфера, дискурс, тональність

У кожній передмові, створеній автором з метою певного впливу на читача, простежується навмисний емоційний вплив на адресанта, завуальовані емоційні стратегії чи навмисний викид емоцій для підсилення слів адресанта чи з конкретно ілюкувативною метою. Одним із основних понять прагматики є інтенції мовця. Інтенції автора передмови можуть бути різними (а це призводить до вибору різних засобів вербалізації намірів та емоцій) – налагодити контакт з читачем, спонукати його до певної дії, а саме перейти до власне твору, представити власний твір, висловити свою точку зору на написане, розкритикувати твори інших авторів чи прокоментувати негативні відгуки критиків, тобто фактично відбувається дія, направлена в один бік – на адресата.

Основна **мета** дослідження полягає у висвітленні прагмалінгвістичної специфіки стилістичної тональності та атмосфери авторських передмови як особливого типу паратексту. **Матеріалом** дослідження послуговували авторські передмови до англійської художньої прози. Дана робота передбачає використання методів *дискурсивного та конверсаційного аналізу*, що належать до методів вивчення прагматики тексту.

Тональність передмови свідчить про налаштованість автора на певний тип відносин з читачем – співпрацю чи конфронтацію. Тональність дискурсу також свідчить про настрій автора – оптимістичний чи песимістичний, який власне передається і читачеві, тобто тональність може бути песимістична чи оптимістична.

Тональність – категорія комунікації, яка служить експлікації емоційно-суб'єктивної оцінки в дискурсі. Дж. Лейвер трактує тональність як “явище, що об'єктивно існує та піддається ідентифікації й структурному аналізу на інтуїтивному та інструментальному рівні” [10, с. 178]. Тональність висловлення детермінується багатьма чинниками, серед яких: ситуація комунікації, учасники комунікації, тощо. В авторських передмовах тональність вербалізується за допомогою низки лексико-стилістичних засобів, а саме: емоційно забарвлених лексичних одиниць, евфемізмів, демінутивів, лексичних маркерів вагання, непевності, оцінювального ставлення, суб'єктивного твердження.

М. Халлідей використовує поняття “регістр” для позначення способів і засобів спілкування, в рамках реєстру виділяють три релевантні виміри: поле (обстановка спілкування), тональність (стиль дискурсу), модус (канал спілкування) [8, с. 33]. Тональність характеризується взаємовідносинами між учасниками комунікації, їх ставленням до спостерігачів або свідків, до ситуації

комунікації та до предмету розмов. В. І. Карасик зачіпляє до параметрів тональності дискурсу серйозне / несерйозне, повсякденне / ритуальне, змістовне / фатичне, інформативне / фасцинативне, конструктивне / конфліктне, відкрите (пряме) / завуальоване (непряме) вираження інтенцій [1, с. 278].

Коли говоримо про тональність, маємо на увазі відношення мовця до того, про що йде мова, та відношення мовця до реципієнта повідомлення. Визначень тональності у лінгвістиці досить багато, і вони доволі об'ємні, починаючи від “психологічного забарвлення мовлення, яке може бути урочистим, нейтральним, нейтрально-побутовим і вульгарним” [10, с. 255], “виду суб'єктивної модальності, яка відображає відношення мовця до тексту, до його реципієнта і до самого себе, здійснюючи вплив на зміст тексту, тим самим формуючи відношення до нього і до “експлікації емотивності в продукованому дискурсі чи тексті” [8, с. 181].

Тож тональність дискурсу або призводить до співробітництва, або до конфлікту між комунікантами, що робить тональність АП надзвичайно важливою при налагоджуванні початкового контакту між адресантом та адресатом.

Основними номінативними маркерами тональності в межах АП є: читач, автор, критик, газети (reader, author (writer), critic, newspapers). Такий дискурс характеризується тональністю поваги, без натяку на закритість, із привітливим ставленням до кожного читача. Водночас простежується зверхньо-зневажлива тональність у відношенні до критиків, яка носить маніпулятивний характер, налаштовуючи читача на недовіру до критиків:

– “Certain of the newspapers, when this book was first announced, made a mistake most natural upon seeing the subtitle as it then stood, A Tale of Sundry Adventures. “This sounds like a historical novel,” said one of them, meaning (I take it) a colonial romance.” [17];

– “I can assure this great critic that to exclaim illogically against the gods, singular or plural, is not such an original sin of mine as he seems to imagine.” [9].

Особлива тональність та атмосфера АП формуються за допомогою таких засобів:

1) **демінутивів/інтенсифікаторів (применшення / підсилення ознаки, стану):**

– “To the Most Honourable Robert Earl of Oxford, &c. ...Your Lordship's most Obedient, most Obliged, and most Humble Servant” [13];

– “We know quite well the common understanding of the term “historical novel.”” [17];

2) **формальних кліше:**

– “And in shaping this old tale, the Writer neither dares, nor desires, to [5];

– “Indeed, when you look at the root of the matter, it is a colonial romance.” [17].

3) **індикаторів ймовірності та непевності:**

– “That Spanish woman, who lived three hundred years ago, was certainly not the last of her kind.” [3];

– “It is possible that slander, which very seldom favours the memories of persons in exalted stations, may have blackened the character of Leicester with darker shades than really belonged to it.” [11];

4) **індикаторів узагальнення та відмежування:**

– “But Mr. and Mrs. Cane, their little girl Lucy and their farmhands are fictitious and bear no intentional resemblance to any persons known to me, living or dead.” [4];

– “All technologies described in this novel exist.” [6];

5) **дейктичних прислівників та займенників:**

– “If this discovery is confirmed, it will surely be one of the most stunning insights into our universe that science has ever uncovered. Its implications are as far-reaching and awe-inspiring as can be imagined. Even as it promises answers to some of our oldest questions, it poses still others even more fundamental.” [6];

– “An episode of humour or kindness touches and amuses him here and there a pretty child looking at a gingerbread stall; a pretty girl blushing whilst her lover talks to her and chooses her fairing; poor Tom Fool, yonder behind the waggon, mumbling his bone with the honest family which lives by his tumbling; but the general impression is one more melancholy than mirthful.” [15];

6) **контекстуального вживання слів:**

– “And with this, and a profound bow to his patrons, the Manager retires, and the curtain rises.” [15];

– “It happened that the undersigned spent the last Christmas season in a foreign city where there were many English children.” [14];

7) **звертань:**

– “For this responsiveness I cannot refrain from expressing my thanks; and my regret is that, in a world where one so often hungers in vain for friendship, where even not to be wilfully misunderstood is felt as a kindness, I shall never meet in person these appreciative readers, male and female, and shake them by the hand.” [9];

– “But, in the meanwhile, and for a brief holiday, let us laugh and be as pleasant as we can. And you elder folk – a little joking, and dancing, and fooling will do even you no harm. The author wishes you a merry Christmas, and welcomes you to the Fireside Pantomime.” [14];

8) **вибачень та роз'яснень:**

– “I have been more solicitous to describe manners minutely than to arrange in any case an artificial and combined narrative, and have but to regret that I felt myself unable to unite these two requisites of a good Novel.” [12];

– “Although my book is intended mainly for the entertainment of boys and girls, I hope it will not be shunned by men and women on that account, for part of my plan has been to try to pleasantly remind adults of what they once were themselves, and of how they felt and thought and talked, and what queer enterprises they sometimes engaged in.” [16].

Отож, з викладеного вище доходимо висновку про те, що авторська передмова позначена багатьма лінгвальними засобами творення особливої тональності та атмосфери, які спрямовані, з одного боку, на представлення загальної, подекуди нечіткої, ідеї твору, а з іншого, – на комунікативну взаємодію з потенційним читачем (співпраця), а також на авторську відповідь критикам власних творів (конфронтація).

ЛІТЕРАТУРА (REFERENCES TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Карасик В.И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс : монография / Владимир Ильич Карасик. – Волгоград : Перемена, 2002. – 477 с.
Karasik V.I. Yazykovoy krug: lichnost', kontsepty, diskurs: monografiya [Linguistic Circle : Personality, Concepts, Discourse: monograph] / Vladimir Ilyich Karasik. – Volgograd: Peremena, 2002. – 477 p.
2. Тарасов Е.Ф. Социолингвистические проблемы теории речевой коммуникации / Е.Ф. Тарасов // Основы теории речевой деятельности. – М., 1974. – С. 255–273.
Tarasov E.F. Sotsiolingvisticheskiye problem teorii rechevoy komunikatsii [Problems of Theory of Speech Communication] / E.F. Tarasov // Osnovy teorii rechevoy deyatel'nosti [Basics of the Theory of Speech Communication]. – M., 1974. – P. 255–273.
3. Хабибрахманова Ю.Р. Категория тональности в жанре очерка / Ю.Р. Хабибрахманова // Лингвистика : бюлл. Урал. лингвист. общества. – Екатеринбург, 2004. – Т. 14. – С. 179–185.
Habybrahmanova Yu.R. Kategoriya tonalnosti v zhanre ocherka [Category of Tonality in the Genre of Essay] / J.R. Habybrahmanova // Linhvistika : Bull. of Ural. Lingvist. Society. – Ekaterinburg, 2004. – Vol. 14. – P. 179–185.
4. Adams R. Watership Down / Richard Adams [Online]: <http://artifact.lib.ru>.
5. Blackmore R.D. Lorna Doone / Richard Doddridge Blackmore [Online]: <http://artifact.lib.ru>.
6. Brown Dan. Deception Point / Dan Brown [Online]: <http://artifact.lib.ru>.
7. Eliot G. Middlemarch / George Eliot [Online]: <http://artifact.lib.ru>.
8. Halliday MAK. Language as Social Semiotic / MAK Halliday // The Social Interdeviation of Language and Meaning. – London : Arnold, 1978. – 256 p.
9. Hardy T. Tess of the d'Urberville / Thomas Hardy [Online]: <http://artifact.lib.ru>.
10. Laver G. The Phonetic Description of Voice Quality / G. Laver // Cambridge Studies in Linguistics. – Cambridge : Cambridge Univ. Press, 1985. – 385 p.
11. Scott W. Kenilworth / Sir Walter Scott [Online]: <http://artifact.lib.ru>.
12. Scott W. The Antiquary / Sir Walter [Online]: <http://artifact.lib.ru>.
13. Swift J. A Proposal for Correcting / Jonathan Swift [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://artifact.lib.ru>.
14. Thackeray W. M. The Rose and the Ring / William Makepeace Thackeray [Online]: <http://artifact.lib.ru>.
15. Thackeray W. M. Vanity Fair / William Makepeace Thackeray [Online]: <http://artifact.lib.ru>.
16. Twain M. Tom Sawyer / Mark Twain [Online] : <http://artifact.lib.ru>.
17. Wister O. Virginian / Owen Wister [Online]: <http://artifact.lib.ru>.

Kryvenok Yu.S. Pragmalinguistic markers of stylistic tonality and atmosphere of authorial preface

Abstract. The article is devoted to the topic of stylistic tonality and atmosphere of authorial preface, which show the author's aim to support the definite type of relations with the reader – either cooperation or confrontation. It is proved that tonality is verbalized in authorial preface via a range of lexico-stylistic means, e.g.: emotionally coloured lexical units, diminutives, lexical markers of hesitating, vagueness, evaluative attitude, subjective statements.

Keywords: *authorial preface, atmosphere, tonality, discourse*

Кривенок Ю.С. Прагмалингвистические маркеры стилистической тональности и атмосферы авторского предисловия

Аннотация. Статья посвящен анализу стилистической тональности и атмосферы авторского предисловия, которые свидетельствуют о направленности автора на определенный тип отношений с читателем – сотрудничество или конфронтацию. Доказано, что в авторском предисловии тональность вербализируется с помощью ряда лексико-стилистических средств, например: эмоционально окрашенных лексических единиц, диминутивов, лексических маркеров колебания, нерешимости, оценочного отношения, субъективного утверждения.

Ключевые слова: *авторское предисловие, атмосфера, тональность, дискурс*